

Gudenaacentralen A.m.b.a
Bjerringbrovej 54
Tange
8850 Bjerringbro

Vandmiljø og Friluftsliv
Ref. DESTH
MST-004-01538
Den 13. september 2019

Afgørelse efter vandløbsloven om Gudenaacentralens pligtudsætning af ørred

Miljøstyrelsen træffer hermed afgørelse efter § 37 a, i vandløbsloven¹.

Miljøstyrelsen har truffet afgørelse om, at Gudenaacentralen A.m.b.a (i det følgende angivet som Gudenaacentralen) årligt har pligt til at udsætte fisk i Gudenåen.

Vilkår for Gudenaacentralens pligtudsætning

Omfanget af Gudenaacentralens udsætninger i Gudenåen skal fastsættes i planer udarbejdet i medfør af fiskeriloven².

For nuværende skal den årlige pligtudsætning af ørred bestå af:

Yngel: 47.650 stk.

½ års: 10.200 stk.

1-års 3.650 stk.

Munding: 39.800 stk. (smolt).

Udsætningsmaterialets kvalitet skal til enhver tid være i overensstemmelse med anbefalingerne fra den statslige fiskepleje, herunder i forhold til anvendelse af vildfisk som moderfisk.

Gudenaacentralen træffer de nødvendige foranstaltninger for, at udsætningerne finder sted, og afholder alle omkostninger hertil.

Gudenaacentralen er frit stillet med hensyn til leverandør, blot det sikres, at der anvendes afkom af vildfisk, dvs. 1. generation (F1) afkom af vildfisk fra Gudenåen, og under hensyntagen til genetiske og økologiske retningslinjer for fiskeudsætninger i Danmark i øvrigt.

Gudenaacentralen skal hvert år inden 1. april forelægge en plan for årets pligtudsætninger for Fiskeristyrelsen. Planen skal om nødvendigt dække flere år for i tilstrækkelig grad at beskrive indfangning af moderfisk/opdræt med henblik på udsætning det følgende år.

Planen skal som minimum indeholde en beskrivelse af:

¹ Lov om vandløb, jf. lovbekendtgørelse nr. 127 af 26. januar 2017

² Lov om fiskeri og fiskeopdræt (fiskeriloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 764 af 19. juni 2017

- Hvor påtænkes udsætningsmaterialet indkøbt fra
- Hvem foretager udsætning af udsætningsmaterialet
- Hvornår og hvor sættes udsætningsmaterialet ud.

Efter endt udsætning skal Gudenaacentralen orientere Fiskeristyrelsen om dette indenfor 10 arbejdsdage.

Ved eventuelle ændringer i ejerskabet af Tangeværket overgår forpligtigelsen til udsætning af fisk til den nye ejer.

Ved en eventuel etablering af forbedret faunapassage i Gudenåen ved Tangeværket kan nærværende afgørelse tages op til revurdering, når forbedringen efterfølgende er dokumenteret.

Miljøstyrelsens afgørelse kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, jf. § 80 i vandløbsloven.

Sagens oplysninger

Udenrigsministeriet, Fiskeripolitisk kontor, har den 21. juni 2018 anmodet Miljø- og Fødevareministeriet om, at træffe en afgørelse efter vandløbslovens § 37 a med henblik på at afklare forholdet omkring Gudenaacentralens pligtudsætning af fisk, herunder omfanget af forpligtigelsen.

Miljø- og Fødevareministeriets departement har den 3. september 2018 anmodet Miljøstyrelsen om at træffe afgørelse efter vandløbslovens § 37 a om pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet i henhold til planer udarbejdet i medfør af fiskeriloven, jf. § 24, nr. 5 i bekendtgørelse om delegation af opgaver og beføjelser til Miljøstyrelsen³.

Udsætning af ørred

Gudenaacentralens pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet har historisk været fastsat i lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenå⁴.

Ved lov om ophævelse af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudena og om ændring af lov om vandløb⁵ blev hjemlen til at bestemme, at ejere af opstemningsanlæg til udnyttelse af vandkraften i Gudenåen til elproduktion har pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet flyttet over i vandløbsloven:

§ 37 a. Miljø- og fødevareministeren kan bestemme, at ejere af opstemningsanlæg til udnyttelse af vandkraften i Gudenåen til elproduktion har pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet i henhold til planer udarbejdet i medfør af fiskeriloven.

Den oprindelige mængde af ørred som Gudenaacentralen er pligtig til at udsætte i Gudenåsystemet er beskrevet i brev fra Landbrugsministeriet af 7. december 1920 (brev nr. 18705). I brevet er det angivet, at Gudenaacentralen i hele koncessionstiden forpligter sig til årligt at levere og udsætte enten 500.000 stk. havørredyngel eller 400.000 stk. havørredyngel og 30.000 stk. halvårslige ørreder (efter Fiskeridirektørens valg) i Gudenåen eller dennes tilløb.

³ Bekendtgørelse nr. 95 af 28. januar 2019 om delegation af opgaver og beføjelser til Miljøstyrelsen.

⁴ Lov nr. 184 af 20. marts 1918 om udnyttelse af vandkraften i Gudena.

⁵ Lov nr. 1461 af 17. december 2013 om ophævelse af Lov om Udnyttelse af Vandkraften i Gudena og om ændring af lov om vandløb

Der er i ovennævnte brev ikke nævnt andre arter end ørred.

I koncessionsperioden er udsætningsmængderne flere gange blevet ændret i forbindelse med udarbejdelsen af udsætningsplaner for ørred. I brev fra DTU Aqua til NaturErhvervstyrelsen af 30. januar 2015 (j. nr. 15/01367) er det angivet, at efter indførelsen af den statslige Fiskepleje i 1987 har Fiskeplejens udmeldte priser udgjort grundlaget i forbindelse med eventuel konvertering af ovennævnte udsætningsmængde til andre størrelsesgrupper af ørred, således at udsætningerne til enhver tid er omkostningsneutrale i forhold til den oprindeligt fastsatte udsætningsmængde. Prisen for udsætning vil følge prisudviklingen for det anvendte udsætningsmateriale og eventuelle tillæg, der fastsættes med udgangspunkt i gældende lovgivning og heraf følgende krav til udsætningsmaterialet.

Den nuværende udsætning sker efter seneste Plan for fiskepleje i Gudenå (bestående af tre delplaner) fra 2011^{6,7,8}. Planer for fiskepleje bliver udarbejdet af DTU Aqua.

DTU Aqua har den 6. december 2018 over for Miljøstyrelsen oplyst følgende priser for udsætningsmaterialet (alle priser er ekskl. moms):

Størrelse	Antal (stk.)	Pris 2018 (kr.)	I alt (kr.)	Vildfisketillæg (kr.)*
Yngel	47.650	0,36	17.154	6.861,60
1/2-års	10.200	0,96	9.792	3.916,80
1-års	3.650	2,23	8.140	3.255,80
Mundingsudsætning smolt	39.800	3,40	135.320	14.034
Samlet pris for udsætning			184.440	

* Vildfisketillægget betales til leverandøren af moderfiskene til dækning af udgifter til bl.a. lovpligtigt eftersyn af elfiskeudstyr, afskrivning, brændstof, transport mv.

Prisen for den oprindelige udsætning på 500.000 stk. ørredyngel er i 2018 priser kr. 180.000 (0,36 kr. * 500.000 stk.) ekskl. vildfisketillæg.

Tangeværket

Tangeværket er beliggende ca. 4 km opstrøms Bjerringbro og opstemningen for Tangeværket danner den ca. 625 ha store Tange Sø.

Ved Tangeværket er der etableret en fisketrappe af modstrømsprincippet for fiskepassage som fører ca. 150 l/s af Gudenåens vandføring. Middelvandføringen i Gudenåen er på ca. 20.000 l/s. Ud over fisketrappen findes der to ålepas ved Tangeværket for passage af åleyngel.

⁶ Plan nr. 15-2011. Plan for fiskepleje i Gudenå, delområde 3. Hans-Jørn Aggerholm Christensen og Jørgen Skole Mikkelsen. DTU Aqua 2011.

⁷ Plan nr. 14-2011. Plan for fiskepleje i Gudenå, delområde 2. Michael Kaczor Holm og Morten Carøe. DTU Aqua 2011.

⁸ Udsætningsplan nr. 7-2010. Gudenå, (1:3), delområde 1 Udsætningsplan. Jørgen Skole Mikkelsen og Michael Holm. DTU Aqua 2010.

For nedstrøms passage kan vandringen ske via fisketrappen og gennem en ungfiskesluse, som fører ca. 450 l/s, dvs. i alt ca. 600 l/s.

For passage i nedstrøms retning ved Tangeværket skal nedtrækkende fiskefauna passere den ca. 13 km lange Tange Sø, som udgør stuvningszonen for Tangeværket.

Gudenaacentralen har i en årrække drevet en fisketæller i fisketrappen ved Tangeværket hvor op- og nedtrækket af fisk er blevet registreret.

I seneste afrapportering fra juni 2014 er der i perioden 2012-2013 registreret 7.333 fisk, heraf 382 over 45 cm længde⁹. Sidstnævnte antages i rapporten at være opgangsfisk i form af laks og havørreder.

Øvrige undersøgelser har påvist, at der er en stor dødelighed af ørred- og laksesmolt ved passage af stuvningszoner, som f.eks. vandkraftsøer som Tange Sø. Smoltdødeligheden blev i en undersøgelse fra 1996 påvist, at være på 85 % i Tange Sø, og at størsteparten af smolten døde i den øverste ende af søen mellem Kongensbro og Ansbro¹⁰. En anden undersøgelse viste, at dødeligheden af laksesmolt i Tange Sø er på 90 % (+/- 5 %), og det uanset, hvor de var sat ud i forholdet til udløbet af Tange Sø.¹¹

Miljøstyrelsens bemærkninger

For at opveje for Tangeværkets negative påvirkninger på Gudenaens fiskebestand blev der i forbindelse med vedtagelsen af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudena⁴ truffet beslutning om, at der skulle ske en pligtudsætning af ørred.

Forpligtigelsen blev pålagt Gudenaacentralen som koncessionshaver til Tangeværket.

Af de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L44¹², afsnit 2.2., fremgår det, at:

”I forbindelse med Folketingets vedtagelse af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudena i 1918 blev det vurderet, at et opstemningsanlæg i forbindelse med et elektricitetsværk ved Tange som følge af projektets udformning og placering i Gudena ville have betydning for vandløbets vedligeholdelse og fiskebestande i Gudena-systemet. Som en konsekvens af denne vurdering indeholder den nugældende lov bestemmelser om, at koncessionen skal meddeles på en række vilkår, der skal indeholde forpligtelser til f. eks. at vedligeholde vandløb og udsætte fiskeyngel efter de til enhver tid gældende regler. Beslutningen om at pålægge Gudenaacentralen en pligtudsætning af ørred i forbindelse med opstart af værket må tolkes som værende en tilkendegivelse af, at der ved etableringen af en opstemning i Gudena for drift af Tangeværket var viden om, at opstemningen ville påvirke ørredbestanden negativt.

Der er i nyere tid publiceret en række undersøgelser, der opstiller Tangeværkets

⁹ Fiskepassager i Tangetrappen 2012-2013. Gudenaacentralen. 2014.

¹⁰ Jepsen, N., K. Aarestrup & G. Rasmussen (1997): Smoltdødeligheder i Tange Sø. Undersøgt

i foråret 1996. DFU-rapport nr. 32-97. 36 pp.

¹¹ Dieperink, C. 2007. Kortere vandring øger ikke smoltoverlevelse. Vand & Jord 2, 49 – 52.

¹² L44 (2013-2014) – Forslag til Lov om ophævelse af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenaen og ændring af lov om vandløb.

negative påvirkninger på Gudenåens fiskebestande, herunder laks og ørred^{13,14}.

Der findes ikke tal for, hvor stor en andel af f.eks. opdrækkende havørreder, der vælger ikke at forcere fisketrappen. Da Gudenåen ved Tangeværket har et betydeligt opland, hvor der opstrøms for Tange Sø findes betydelige vandløbsstrækninger med god vandkvalitet i tilløb til Gudenåen, er opgangen af laks og ørred forsvindende lille. Det vurderes, at dette forhold i altovervejende grad skyldes den betydelige påvirkning, som opstemningen for Tangeværket har på passagen af vandrefisk i Gudenåsystemet.

Bestanden af laks i Gudenåen blev betragtet som uddød i Gudenåen i 1930'erne og der er i nyere tid kun fundet sporadiske forekomster af naturligt produceret lakseyngel i Gudenåens hovedløb og tilløb¹⁵.

Det eksisterende laksefiskeri i Gudenåen nedstrøms Tangeværket opretholdes i dag ved udsætninger af laks varetaget af Randers, Favrskov og Viborg Kommune samt en række foreninger/fonde. Derudover ydes der et tilskud fra fisketegnsmidlerne.

Ud over udsætninger af laks er der foretaget de ovennævnte udsætninger af ørred i regi af Gudenaacentralen. Øvrige udsætninger af ørreder for opfyldelse af planer for fiskepleje i Gudenåen finansieres af fisketegnsmidler.

Miljøstyrelsen vurderer, at der både som følge af den oprindelige Lov om udnyttelse af vandkraften i Gudena fra 1918 og undersøgelser af fiskebestanden i Gudenåen af nyere dato er grundlag for, at Gudenaacentralen fortsat skal foretage pligtudsætninger af ørred i Gudenåen som følge af Tangeværkets negative påvirkning af ørredbestanden.

Tilstedeværelsen af opstemningen for Tangeværket og stuvningszonen i form af Tange Sø er årsag til en ringe opgang af ørred og øvrige arter på gydevandring. Tange Sø forårsager desuden en smoltdødelighed for ørred (og laks) som er uforenelig med en bestand, der kan opfylde målsætningen for ørred¹⁸.

I de almindelige bemærkninger til lovforslag L44, afsnit 2.2., fremgår følgende:

Lovforslaget indebærer, at afgørelser om selve pligten til vandløbsvedligeholdelse og udsætning af fisk kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet på samme måde som andre afgørelser efter vandløbsloven. Da disse afgørelser alene går ud på at konstituere gældende forpligtelser, og da forpligtelserne varetager naturmæssige hensyn, foreslås det, at klage ikke har opsættende virkning.

Indholdet og rækkevidden af forpligtelsen til vandløbsvedligeholdelse vil som hidtil være fastsat i vandløbsregulativ, der er vedtaget efter kapitel 5 i vandløbsloven. Det samme gælder forpligtelsen til at udsætte fisk, der skal ske i overensstemmelse med regler fastsat i fiskeriloven og planer udarbejdet i medfør heraf.

Det betyder, at en afgørelse om pligtudsætning af fisk i Gudenåen har til formål at konstituere gældende forpligtelser og at forpligtelsen til at udsætte fisk skal ske i overensstemmelse med regler fastsat i fiskeriloven og planer udarbejdet i medfør heraf (planer for fiskepleje).

¹³ Gudenåens passage ved Tangeværket. Miljøministeriet og Fødevareministeriet 2002.

¹⁴ Løsningsforslag til Gudenåens fremtidige forløb ved Tange Sø. Rambøll 2016.

¹⁵ Laksen tilbage i Gudenåen. Gudenaacentralen 2004.

Denne afgørelse tager derfor udgangspunkt i at videreføre den historiske forpligtigelse, som koncessionshaver af Tangeværket (Gudenaacentralen) har, til at udsætte fisk i Gudenåen. Der er derfor alene foretaget en vurdering af Tangeværkets negative påvirkning af ørred. I forhold til størrelsen af udsætningen af ørred tages der udgangspunkt i de gældende planer for fiskepleje for Gudenåsystemet, som er udarbejdet af DTU Aqua og Gudenaacentralens oprindelige pligtudsætning på 500.000 stk. havørredyngel årligt.

Høring

Udkast til afgørelsen har været i partshøring hos Gudenaacentralen, Danmarks Sportsfiskerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, DTU Aqua, Sektion for Ferskvandsfiskeri og -økologi, Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark og Udenrigsministeriet i perioden fra den 15.-23. januar 2019.

Hygum Advokater har på vegne af Gudenaacentralen fremsendt et høringsvar den 23. januar 2019.

I nedenstående er punkterne i høringsbrevet angivet med Miljøstyrelsens bemærkninger til hvert enkelt punkt. Den anvendte nummerering er indsat af Miljøstyrelsen.

1)

Hygum Advokater

Indledningsvist skal jeg præcisere, at Gudenaacentralen er enig i, at Gudenaacentralen har en vis pligt til udsætning af ørreder, jf. forarbejderne til den oprindelige koncessionslov fra 1918 samt landbrugsministeriets brev fra 1920. Men der er ifølge Miljøstyrelsens udkast ikke enighed om omfanget af disse forpligtelser. Dette var Miljøstyrelsen bekendt med, jf. også referat fra § 7 udvalgs møde den 26. juni 2018, hvorfor en indledende forespørgsel hos Gudenaacentralen vedrørende Gudenaacentralens forpligtelser havde været hensigtsmæssig.

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen er bekendt med, at der ikke er enighed omkring forpligtelserne til udsætning af fisk i Gudenåen. Miljøstyrelsen betragter derfor henvendelsen fra Udenrigsministeriet, Fiskeripolitisk kontor af 21. juni 2018 som et forsøg på netop at skabe klarhed over omfanget af forpligtelserne. Ved høring af den påtænkte afgørelse har Gudenaacentralen i øvrigt haft lejlighed til at udtale sig.

2)

Hygum Advokater

I henhold til tidligere ministerielle skrivelser har fiskerimyndighederne skelnet mellem udsætning af havørred og udsætning af ørred. Det fremgår ikke af miljøstyrelsens udkast, hvorledes denne skelnen konkret udmøntes i forhold til Gudenaacentralens udsætningsforpligtelse.

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen er opmærksom på, at der anvendes både benævnelsen havørred og ørred. Der er tale om samme art (*Salmo trutta*) som kan have forskellige livsstrategier og derfor kan blive både til en bæk-, sø- eller havørred. Det er på yngelstadiet ikke muligt at afgøre, hvilken type ørred en given fisk bliver til. Dog forventes den største andel af ynglen at smoltificere og vandre til havs og blive en havørred. Der er således i udkast til afgørelsen anvendt betegnelsen "ørred" som fælles begreb, der også dækker "havørred".

3)

Hygum Advokater

Da koncessionsloven blev ophævet i 2013, blev Miljøministeriet forespurgt, hvorvidt ophævelsen kunne medføre en udvidelse af Gudenaacentralens forpligtelser, herunder pligtudsætning af ørred. Dette blev besvaret benægtende, idet der alene ville være tale om en videreførelse af Gudenaacentralens daværende forpligtelser, jf. bl.a. ministerens svar på spørgsmålene 1, 3, 5 og 13. Det bemærkes, at Gudenaacentralens forpligtelser til udsætning af ørred i 2013 var ca. kr. 165.000,00, samt at der var Miljøministeriet opfattelse, at der ikke sagligt kunne vedtages ændringer af Gudenaacentralens forpligtelser i skærpende grad, jf. særligt besvarelse af spørgsmål 3.

Til orientering kan jeg oplyse, at Gudenaacentralen har haft følgende udgifter til pligtudsætning i perioden 1996-2018:

1996: kr. 94.285
1997: kr. 102.505
1998: kr. 107.618
1999: kr. 116.407
2000: kr. 121.420
2001: kr. 141.190
2002: kr. 139.146
2003: kr. 150.164
2004: kr. 170.157
2005: kr. 156.649
2006: kr. 163.061
2007: kr. 168.553
2008: kr. 170.573
2009 kr. 127.127
2010 kr. 80.819
2011 kr. 171.534
2012 kr. 119.641
2013 kr. 101.547
2014 kr. 159.334
2015 kr. 175.433
2016 kr. 120.266
2017 kr. 167.724

Over de seneste 30 år har der således været en væsentlig og betydelig stigning - både absolut (kr. 167.724 – kr. 94.285 = 73.439) som forholdsmæssigt (en stigning på 178%) - i Gudenaacentralens afholdte omkostninger.

I den forbindelse fremhæves, at Gudenaacentralens forpligtelser vedrørende opretholdelse og drift af fiskeriet var beløbsmaksimeret til kr. 1.000 årligt, jf. koncessions-lovens § 1, stk. 1, litra e. Ved sammenligning af nettoprisindeksering overstiger de nuværende omkostninger væsentligt det lovfastsatte økonomiske loft på kr. 1.000 årligt.

Miljøstyrelsens udkast vil således påføre betydelige økonomiske og administrative forpligtelser. Disse forpligtelser er ikke sagligt begrundet og er dermed uhjemlede.

Baggrunden for Landbrugsministeriets skrivelse i 1920 var, at Ministeriet var betænkelig ved, om Gudenaacentralens Tangeværk havde en negativ indvirkning på ørredbestanden. Denne mulige indvirkning skulle således imødegås ved pligtudsætning af ørred.

Der er enighed om, at Gudenaacentralen oprindeligt havde pligt til at udsætte 500.000 stk. ørredyngel. Dette skal ses i relation til de dagældende forhold, herunder den daværende vurdering af Tangeværkets indvirkning på den lokale ørredbestand samt ud fra de dagældende priser.

Ifølge Miljøstyrelsens udkast er denne indvirkning ikke (længere) svarende til 500.000 stk. ørredyngel.

Brevet fra 1920 skal således ikke ses som en mulighed for fiskerimyndighederne til at påbyde Gudenaacentralen at afholde yderligere udgifter eller at overflytte omkostningerne til Gudenaacentralen.

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen er ikke enig i, at Gudenaacentralens forpligtelser vedrørende opretholdelse og drift af fiskeriet er beløbsmaksimeret til kr. 1.000 årligt, jf. koncessions-lovens § 1, stk. 1, litra e. Af koncessionsloven⁴ § 1, stk. 1, litra e fremgår det, at:

e) at Koncessionshaverne er pligtige til at efterkomme samtlige de Forskrifter, som af Ministeren maatte blive givet til opretholdelse af Fiskeriet i Gudena, derunder Tilvejebringelse af Opklækningsanstalter for Fiskeyngel, dog at Koncessionshavernes samlede Udgift til Opførelse af saadanne Fiskerianlæg ikke maa overstige 10,000 Kr. og til deres Drift og Vedligeholdelse ikke over Halvdelen af de virkelige Udgifter og ikke over 1,000 Kr. aarlig;

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at beløbsmaksimeringen alene er rettet mod udgifter, der måtte være forbundet med opførelse af drift af egne dambrugsfaciliteter og drift heraf. Af brevet fra Landbrugsministeriet af 7. december 1920 (brev nr. 18705) fremgår det således, at på baggrund af den tiltrådte ordning, så forpligter Gudenaacentralen sig til årligt at levere og udsætte enten 500.000 stk. havørredyngel eller 400.000 stk. havørredyngel og 30.000 stk. halvårslige ørreder.

I 1920, hvor tallene for udsætning blev fastsat havde man ikke adgang til moderne hjælpemidler inden for fiskepleje, der muliggør en mere detaljeret opgørelse af behovet for udsætninger i form af planer for fiskepleje, som f.eks. ovennævnte planer for Gudenaåen^{6,7,8}. Miljøstyrelsen betragter derfor den nyere tids praksis for udsætning i forhold til planer for fiskepleje som en naturlig udvikling, hvorfor det skifte i udsætningerne, der er sket i forbindelse med indførelsen af planer for fiskepleje er biologisk velbegrundet.

Da den nuværende udsætning ifølge planerne for fiskepleje^{6,7,8} og økonomien for udsætning af de oprindelige 500.000 stk. havørredyngel er tæt på sammenfaldende, påføres Gudenaacentralen ikke yderligere forpligtigelser eller omkostninger.

Overordnet er det Miljøstyrelsens opfattelse, at der med udgangspunkt i den fremsendte oversigt over Gudenaacentralens udgifter, synes at være tale om en praksis med udsætning af fisk med udgangspunkt i den oprindeligt fastsatte forpligtigelse fra 1918/1920, som er tilpasset moderne planer for fiskepleje. Udgifterne i nyere tid synes derfor ikke at være signifikant forskellige fra, hvad nærværende afgørelse, baseret på planer for fiskepleje udarbejdet af DTU Aqua, pålægger Gudenaacentralen.

Ud fra den fremsendte oversigt ses en del udsving i omkostningerne siden 1996. Miljøstyrelsen er ikke bekendt med årsagerne hertil ud over, at der i 2017 og 2018

har været uenighed om udsætning af ½ års fisk (oplyst af DTU Aqua i e-mail af 9. januar 2018).

4)

Hygum Advokater

Miljøstyrelsen anfører, at hjemlen til at træffe afgørelsen er vandmiljølovens § 37 a. Til orientering kan jeg meddele, at Gudenaacentralens tilladelse til at fortsætte driften er påklaget og afventer 5 år efter kommunens tilladelse fortsat endelig afgørelse fra Miljø- og fødevareklagenævnet. Grundlaget for Miljøstyrelsens afgørelse er således truffet på et ulovhjemlet grundlag, jf. § 4 i lov om ophævelse af koncessionen, lov nr. 1462 af 2013.

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen finder ikke, at afgørelsen er truffet på et ikke hjemlet grundlag.

Af Lov om ophævelse af Lov om Udnyttelse af Vandkraften i Gudena og om ændring af lov om vandløb⁵ fremgår det af § 2, stk. 4, at spørgsmålet vedrørende fiskeudsætninger fremover varetages af miljøministeren jf. vandløbslovens § 37 a¹. Uanset udfaldet af den verserende sag om Gudenaacentralens tilladelse til indvinding af vand fra Gudenåen, så håndteres spørgsmålet vedrørende hvorvidt ejere af opstemningsanlæg har pligt til udsætning af fisk i Gudenåen efter vandløbslovens § 37 a. Afgørelse i forhold til vandindvindingstilladelsen er derfor ikke relevant for nærværende afgørelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har med virkning fra 1. juni 2020 ophævet Viborg Kommunes afgørelse af 5. februar 2015 om tilladelse til indvinding af overfladevand fra Gudenåen til produktion af elektricitet på Tangeværket, Bjerringbrovej 54, 8850 Bjerringbro og hjemvist sagen til fornyet behandling.

5)

Hygum Advokater

a) Der er enighed om, at Gudenaacentralen ikke har pligt til udsætning af andet end ørred. Det er således usaglige hensyn, når Miljøstyrelsen i sit beslutningsgrundlag henviser til undersøgelser vedr. laks og laksedød.

b) På side 4, 3. sidste afsnit er anført, at: "Der findes ikke tal for hvor stor en andel af f.eks. optrækkende havørreder, der vælger ikke at forcere fisketrappen. Da Gudenåen ved Tangeværket har et betydeligt opland, hvor der opstrøms for Tange Sø finde betydelige vandløbsstrækninger med god vandkvalitet i tilløb til Gudenåen, er opgangen af laks og ørred forsvindende lille. Det vurderes, at dette forhold i altovervejende grad skyldes den betydelige påvirkning, som opstemningen for Tangeværket har på passagen af vandrefisk i Gudenåsystemet." Der er tale om Miljøstyrelsens egen vurdering, som ikke i øvrigt er understøttet. Miljøstyrelsens egen opfattelse bør være underbygget og i øvrigt ikke være anført under sagens fakta om Tangeværket.

c) Ifølge Miljøstyrelsens udkast side 4, 2. sidste afsnit, hvor Miljøstyrelsen henviser til en mere end 20 år gammel undersøgelse, fremgår, at der er en stor dødelighed vedr. lakse- og ørredsmolt, uden at det i øvrigt er oplyst nærmere om påvirkningen af ørredbestanden. Den anden undersøgelse, der henvises til under samme afsnit vedrører alene laksesmolt og er således miljøstyrelsens afgørelse uvedkommende.

d) Udkastets side 5, herunder noterne 11-13, vedrører laksebestanden i Gudenaen og har således ikke relevans i relation til Miljøstyrelsens afgørelse vedrørende ørredbestanden i Gudenaen. Henvisningen til disse undersøgelser er således usaglige hensyn.

e) Nederst på side 5 i udkastet er anført, at Tange Sø forårsager en smoltdødelighed for laks og ørred, som er uforenelig med en bestand, der kan opfylde målsætningen for ørred. Dette er ikke korrekt, idet der flere steder er konstateret ørredbestande både ovenfor og nedenfor Tangeværkets opstemning, som opfylder de eksisterende målsætninger, herunder målsætninger vedrørende ørred.

f) På side 3, 1. afsnit, i udkastet anfører Miljøstyrelsen, at der i henhold til et brev fra 1920 er en pligt for Gudenaacentralen til enten at udsætte 500.000 stk. havørredyngel eller 400.000 stk. havørredyngel og 30.000 stk. halvårslige ørreder.

Det er således en uhjemlet skærpelse af Gudenaacentralens forpligtelser, såfremt Miljøstyrelsen nu vil pålægge Gudenaacentralen at pligtudsætte 47.000 stk. yngel, 10.200 stk. 1/2 års, 3.650 stk. helårs samt 39.800 mundingsudsætning af ørredsmolt.

Miljøstyrelsen anfører på side 6 i udkastet, at en afgørelse om pligtudsætning af fisk i Gudenåen har til formål at konstituere gældende forpligtelser. Udsætning af smolt har ifølge Naturerhvervsstyrelsens skrivelse af 12.06.2015 alene det formål, at disse ørreder efterfølgende skal indgå i fiskeriet. Mundingsudsætning af de 39.800 stk. smolt har intet med genopretning af ørredbestanden at gøre, og Miljøstyrelsens udkast medfører således også angående dette punkt en uhjemlet udvidelse af Gudenaacentralens forpligtelser.

g) Der foreligger ikke undersøgelser af nyere dato, som understøtter Miljøstyrelsens opfattelse af behovet for ørredudsætning.

Miljøstyrelsen

a) Miljøstyrelsen henviser i udkast til afgørelse både til undersøgelser af ørreder og laks, fordi de to arter på flere punkter har en ens livscyklus. I forbindelse med nærværende afgørelse, er begge arters behov for at kunne vandre uhindret mellem hav og vandløb for at kunne fuldføre deres livscyklus af særlig interesse. Påvirkninger i form af opstemninger i vandløb vil typisk have samme negative effekter på de to arter, hvorfor det efter Miljøstyrelsens opfattelse er velbegrundet at henvise til undersøgelser udført på laks. Ifølge DTU Aqua så gælder det, at for en stor del af livscyklus, og i særdeleshed i forhold til smoltnedvandring, er laks og havørred sammenlignelige¹⁶.

b) I forhold til henvisning til s.4. 3, sidste afsnit, så er det korrekt, at det er Miljøstyrelsens egen vurdering. Vurderingen tager bl.a. udgangspunkt i Gudenaacentralens egen rapportering af antallet af opgangsfisk i form af laks og havørreder som passerer fisketrappen og de udførte forsøg med smolt i Tange Sø. I seneste afrapportering fra juni 2014 er der i perioden 2012-2013 registreret 7.333 fisk, heraf 382 over 45 cm længde¹⁷. Sidstnævnte antages i rapporten at være opgangsfisk i form af laks og havørreder. Dette antal er meget lavt set i forhold til det betydelige kilometer vandløbsstrækninger, der findes opstrøms Tange Sø.

¹⁶ Vurdering af tre modeller for etablering af selvreproducerende fiskebestande i Gudenåen ovenfor Tangeværket og Tange Sø, med fokus på laks, havørred, ål og flod- og havlampret. DTU Aqua 2015.

¹⁷ Fiskepassager i Tangetrappen 2012-2013. Gudenaacentralen. 2014.

I forhold til underbygning af vurderingen af Tangeværkets påvirkning af vandrefisk i Gudenåen, så har DTU Aqua i 2016 udarbejdet en fiskebiologisk vurdering af fem modeller for en fremtidig faunapassage i Gudenåen samt for den eksisterende situation¹⁸. For den nuværende situation konkluderer DTU Aqua følgende i forhold til Tangeværkets påvirkning af Gudenåen:

- Mulighed for målopfyldelse (DFFVØ, god økologisk tilstand) i tilløbene mellem Silkeborg Langsø og Tange Sø: Nej
- Mulighed for målopfyldelse (DFFVØ, god økologisk tilstand) i hovedløbet mellem Silkeborg Langsø og Tange Sø: Nej
- Selvreproducerende lakse- og havørred bestande opstrøms Tangeværket og Tange Sø: Nej
- Havørred- eller lakseopgang baseret på smolt fra selvproduktion i hovedløbet og tilløb opstrøms Tangeværket: Nej
- Kontinuitet i Gudenåen fra Silkeborg til Randers Fjord: Nej.

Derudover anfører DTU Aqua, at Gudenåens kontinuitet er brudt med de nuværende dårlige passageforhold ved Tangeværket og Tange Sø, dels ved manglende opstrøms passage, dels ved en stor dødelighed af vandrefisk i Tange Sø¹⁸.

Miljøstyrelsen finder derfor, at Tangeværkets påvirkninger på bl.a. ørredbestanden er underbyggede.

c) I forhold til alderen på de anvendte referencer på undersøgelser af bl.a. smoltdødeligheden i Tange Sø, så er Miljøstyrelsen ikke bekendt med undersøgelser i det pågældende vandområde af nyere dato eller, at der i øvrigt skulle foreligge undersøgelser af smoltdødelighed i vandkraftsøer, der skulle vise anderledes resultater end de i afgørelsen anvendte. Miljøstyrelsen er derfor af den opfattelse, at de tal for smoltdødeligheder, der anvendes er relevante og valide. For så vidt angår påvirkning af ørredbestanden ved de påviste tab, så henvises der til a).

d) Se a).

e) Der er i indeværende vandområdeplan periode (2015-2021) fire kortere delstrækninger i samtlige tilløb til Gudenåen på strækningen mellem Tange Sø og Silkeborg Langsø som har målopfyldelse for fisk. Der kan være yderligere strækninger som potentielt kan have målopfyldelse for fisk, men her er tilstanden for fisk ukendt. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at for størstedelen af de strækninger, som ikke har målopfyldelse for fisk og som ikke er berørt af lokale forhold, som f.eks. spærringer, så skyldes den manglende målopfyldelse for fisk hovedsageligt, at der ikke i tilstrækkelig grad sker en tilstrækkelig opvandring af gydefisk i form af havørreder (og laks). Se desuden b).

f) Som tidligere angivet har moderniseringen af fiskeplejen medført, at det i højere grad er muligt at målrette udsætningerne til de undersøgte lokaliteter^{6, 7, 8}, hvorfor det efter Miljøstyrelsens opfattelse er naturligt, at den oprindeligt aftalte

¹⁸ Fiskebiologisk vurdering af fem modeller for den fremtidige faunapassage af Gudenåen ved Tange Sø (beskrevet af Rambøll 2016) med fokus på laks og havørred. DTU Aqua 2016.

udsætning ændres til den foreslåede. At der også anvendes udsætning af smolt til at erstatte individer, som ellers naturligt ville kunne produceres har i en længere årrække været en fast bestanddel af fiskeplejen.

g) Som det fremgår af de gældende udsætningsplaner for Gudenåen ^{6,7}, så er ørredbestanden i Gudenåen fra nedstrøms til Mossø til udløbet i Randers senest undersøgt i 2010 og 2003. Tilvejebringelsen af planer for fiskeplejen i Gudenåen har fulgt den normale procedure for at fastsætte behovet for udsætninger. Miljøstyrelsen finder derfor ikke, at det – kombineret med at der ikke er sket nogen ændringer i passageforholdene ved Tangeværket siden seneste revision - ikke skulle kunne danne baggrund for at træffe afgørelse om pligt til udsætning af fisk i Gudenåen.

6)

Hygum Advokater

Miljøstyrelsen henviser på side 3, 3. afsnit til, at prisen: "...for udsætning vil følge prisudviklingen for det anvendte udsætningsmateriale og eventuelle tillæg, der fastsættes med udgangspunkt i gældende lovgivning..."

Der er nederst på side 3 anført en beregning over stykpriser på de forskellige ørred-størrelser samt priser på et "vildtfisketillæg"

Gudenaacentralen har tidligere afholdt visse udgifter til dækning af sådant vildtfisketillæg – dog altid med bemærkning til Gudenaacentralens Ørredfond om, at Gudenaacentralen ikke var retligt forpligtet dertil. Beløbene blev alene betalt pr. kulance til Gudenaacentralens Ørredfond, til dels for at understøtte Ørredfondens arbejde.

Et pålæg om, at Gudenaacentralen fremadrettet skal være pligtig at betale sådanne ekstra "vildtfisketillæg" er en udvidelse af Gudenaacentralens forpligtelser, og der er ikke hjemmel til at træffe afgørelse herom.

Jeg skal understrege, at vildtfisketillægget er et ulovhjemlet tillæg, som Gudenaacentralen ikke kan påbydes endeligt at oppebære. Såfremt Miljøstyrelsen er uenig i dette, skal jeg anmode Miljøstyrelsen om at dokumentere hjemlen for dette tillæg.

Miljøstyrelsen

Hjemmel til udsætning af fisk i ferskvand opnås i henhold til fiskeriloven², § 63, stk. 2, hvorefter der kan fastsættes regler omkring udsætning og opfiskning af fisk, yngel og æg til udsætning. Som led i fiskeplejen er der siden slutningen af 1990'erne arbejdet med et princip om at anvende afkom af vilde moderfisk fra det pågældende system ynglen skulle sættes ud i¹⁹²⁰ og anvendelsen af dambrugsfisk blev udfaset allerede i 2005²¹.

Da det i en længere årrække har været et princip i fiskeplejen og det er bestemt ved lov, at der skal anvendes afkom af vilde moderfisk, så kan dette princip ikke fraviges i forhold til Gudenaacentralens udsætninger. Miljøstyrelsen anser derfor

¹⁹ Grundlaget for fiskeudsætninger i Danmark. Danmarks Fiskeriundersøgelser Afd. for Ferskvandsfiskeri. DFU Rapport nr. 28-96.

²⁰ Genetiske og økologiske anbefalinger for fiskeudsætninger i Danmark. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri Danmarks Fiskeriundersøgelser Afdeling for Ferskvandsfiskeri. 1998.

²¹ Handlingsplan for Fiskeplejen 2018. Fiskeristyrelsen.

ikke fastsættelsen af et vildfisketillæg i nærværende afgørelse som en udvidelse af Gudenaacentralens forpligtelser.

Rent økonomisk er prisen for den oprindelige udsætning på 500.000 stk. ørred-ungel er i 2018 priser på kr. 180.000 (0,36 kr. * 500.000 stk.) ekskl. vildfisketillæg. Med den foreslåede udsætning inkl. vildfisketillæg er prisen samlet på kr. 184.440 ekskl. moms.

7)

Hygum Advokater

Oprindeligt havde Gudenaacentralen en forpligtelse til at udsætte 500.000 stk. ørred-ungel. Der var ikke krav om kvaliteten af ørred-ungelen, navnlig heller ikke vedrørende anvendelsen af vildfisk som moderfisk.

Fiskerimyndighederne har de senere år henstillet til, at der blev udsat vildfisk, men der har på intet tidspunkt været tale om en juridisk forpligtelse for Gudenaacentralen til dette.

En sådan forpligtelse vil være en skærpelse af Gudenaacentralens forpligtelser, og det er der ikke hjemmel til.

Gudenaacentralen vil naturligvis være behjælpelig med ovennævnte i et rimeligt omfang, men de ekstraudgifter, som er forbundet med ovennævnte krav er Gudenaacentralen uvedkommende.

Miljøstyrelsen

Der henvises til svar i 6).

8)

Hygum Advokater

Vedr. Gudenaacentralen skal træffe fornødne foranstaltninger for at udsætningerne finder sted og afholder omkostningerne dertil, vedr. Gudenaacentralens pligt til at fremlægge en udsætningsplan hvert år inden den 1. april samt vedr. fristen på 10 dage til at orientere Fiskeristyrelsen om endt udsætning.

Lige siden koncessionslovens ikrafttræden har Fiskerimyndighederne selv foranlediget udsætning af ørred, påset korrekt udsætning samt afholdt udgifterne dertil.

Gudenaacentralens ansatte har i et vist omfang bistået Fiskerimyndighederne med udsætningerne. Dette altid på Fiskerimyndighedernes foranledning samt efter instruks fra Fiskerimyndighederne.

Gudenaacentralen har aldrig tidligere udfærdiget en plan for årets eller følgende års udsætninger, og Gudenaacentralen har heller ikke været underlagt en indberetningsfrist på 10 dage.

Miljøstyrelsens udkast til afgørelser herom vil således udvide Gudenaacentralens forpligtelser betydeligt, både administrativt og økonomisk, og der er ikke hjemmel til at påbyde Gudenaacentralen sådanne, skærpede forpligtelser.

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen fastsætter forpligtelsen til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at udsætningerne finder sted og et krav om afholdelse af omkostningerne hertil. Derudover har Miljøstyrelsen ikke noget krav til, hvordan Gudenaacentralen

planlægger/udfører selve udsætningerne. Hvis Gudenaacentralen kan opnå en aftale, som viderefører det eksisterende samarbejde omkring udsætningerne i Gudenåen, så har Miljøstyrelsen ingen indvendinger imod det.

Da det vil stå Gudenaacentralen frit for at vælge samarbejdspartnere i forbindelse med udsætningerne, så finder Miljøstyrelsen det rimeligt, at der skal ske en advisering af Fiskeristyrelsen, både i forhold til hvad der er planlagt, og hvad der er udført, for at vilkårene i nærværende afgørelse kan kontrolleres.

Klagevejledning

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

Klagen skal indgives inden 4 uger regnet fra modtagelse af afgørelsen den 13. september 2019.

Du klager via Klageportalen, som du finder via www.nmkn.dk, www.borger.dk eller www.virk.dk.

Du logger på Klageportalen med NEM-ID. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Miljøstyrelsen via Klageportalen.

Når du klager, skal du betale et gebyr på 900,- kr. for borgere og 1.800,- kr. for virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

I Klageportalen sendes din klage automatisk først til Miljøstyrelsen. Hvis Miljøstyrelsen fastholder afgørelsen, sender Miljøstyrelsen klagen videre til behandling i nævnet via Klageportalen. Du får besked om videresendelsen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet afviser din klage, hvis du sender den uden om Klageportalen, medmindre du forinden er blevet fritaget for brug af Klageportalen.

Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Miljøstyrelsen. Miljøstyrelsen videresender herefter din anmodning til nævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt du kan fritages. Se betingelserne for at blive fritaget på www.nmkn.dk.

Med venlig hilsen

Dennis Søndergård Thomsen
+ 45 51 52 04 99
desth@mst.dk

Kopi af afgørelsen er sendt til:

Miljø- og fødevarerministeriet, departementet, Slotsholmsgade 12, 1216 København K, mfvm@mfvm.dk

Danmarks Sportsfiskerforbund, Skyttevej 5, 7182 Bredsten.
post@sportsfiskerforbundet.dk

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø,

dn@dn.dk

DTU Aqua, Sektion for Ferskvandsfiskeri og -økologi, Vejlsøvej 39, 8600
Silkeborg. aqua@aqua.dtu.dk

Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark, c/o Kontorhjælpen v/ Gitte
Underbjerg, N. P. Danmarksvej 79 8732 Hovedgård.
gun@ferskvandsfiskeriforeningen.dk